

ÅRSPLAN 2019-20

Jåsund

Vi får verdens viktigste verdier til å vokse

Barnehagens samfunnsmandat

Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem (Barnehageloven, 2018, § 1 Formål). Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Lek, omsorg, læring og danning skal ses i sammenheng.

Formål med barnehagens årsplan

Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes. Barnehagens pedagogiske arbeid skal være begrunnet i barnehageloven og rammeplanen. Rammeplanen påpeker at årsplanen er et arbeidsredskap for personalet som skal dokumentere barnehagens valg og begrunnelser. Med utgangspunkt i rammeplanen skal barnehagens samarbeidsutvalg fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten.

Årsplanens funksjon

Årsplanen skal synliggjøre hvordan barnehagen omsetter barnehagelov i praksis, og arbeider målrettet for å sikre det pedagogiske arbeidet.

Ifølge rammeplanen har planlegging av barnehagens innhold og pedagogiske arbeid flere funksjoner:

- Personalet får grunnlag til å tenke og handle systematisk i det pedagogiske arbeidet
- Det gir kontinuitet og progresjon for enkeltbarn og barnegruppen
- Synliggjør barnehagens fortolkning og realisering av rammeplanen
- Gir utgangspunkt for refleksjon og utvikling av virksomheten

Barnehagens årsplan er også et viktig dokument for eier og myndighetenes oppfølging og tilsyn med barnehagen.

Innhold

Velkommen til Læringsverkstedet Jåsund	4
Barnehagen vår	4
Visjon.....	4
Våre verdier	5
Barnehagens formål og innhold.....	7
Læringsverkstedets pedagogiske konsept	9
Lekende læring, samspill og mestring	10
Læringsverkstedets satsningsområde.....	10
Barnehagens satsingsområde 2019- 2020.....	11
Barns medvirkning	13
Samarbeid mellom barnehage og foreldre	13
Foreldrenes medvirkning i barnehagens innhold og planer	14
Overganger	15
Vår pedagogiske virksomhet.....	16
Våre arbeidsmåter	17
Rammeplanens 7 fagområder = Læringsverkstedets 5 fagtema	19
Barnehagens arbeid med fagområdene.....	20
Et godt måltid	21
Tilrettelegging	22
Bakgrunnsdokumenter	23

Velkommen til Læringsverkstedet DIN BARNEHAGE

Vi ser frem til et nytt og spennende år med fokus på lekende læring, samspill og mestring. Hver dag har vi hjerte for at hvert enkelt barn skal bli den beste utgaven av seg selv.

Barnehagen vår

Barnehagen stod ferdig 8. august 2016, og den ligger flott til på Jåsund i Tananger. Vi har nærhet til sjø og skog, noe vi benytter oss av i hverdagen. Vi har et stort uteområde på begge sider av bygget. Vi har fått etablert egen grønnsakshage våren 2019

Jåsund Barnehage er en toetasjes barnehage med 8 avdelinger, og en kapasitet på ca. 150 barn. Barnehagen har åpnet 7 avdelinger. Disse er fordelt på 3 småbarns avdelinger, 3 store barns avdelinger og en egen skolestarter avdeling.

Som Læringsverkstedet barnehage har vi egne fagrom for hver av fag dagene våre. Disse rommene gir mulighet for utforskning, kreativitet, mattelek, språklek, motorikk og sosial kompetanse.

Vi har et stort fellesrom som brukes flittig til lek, motorisk utfoldelse og fellessamlinger.

Vi serverer frokost, lunsj og frukt hver dag, som blir laget av vår egen kokk, vi har fokus på et godt måltid.

Vi er en engasjert personalgruppe og er opptatt av å utvikle oss faglig og som mennesker for stadig å bli bedre.

Læringsverkstedet er en privat barnehagekjede som eier og driver barnehager i store deler av Norge. I våre barnehager får barn et godt grunnlag for livslang læring – i kunnskap, vennskap, trygghet og glede. Vårt pedagogiske arbeid med barna bygger på lekende læring, samspill og mestring.

For mer informasjon om Læringsverkstedet og våre barnehager se vår hjemmeside:

<https://laringsverkstedet.no>

Barnehagens samfunnsmandat

Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem (Barnehageloven, 2018, § 1 Formål).

Visjon

Vi ser på barna som verdens viktigste verdier og det mest verdifulle vi har. Barna er verdens framtid. Vår visjon peker framover og viser vei for alt av arbeid i Læringsverkstedet:

«VI FÅR VERDENS VIKTIGSTE VERDIER TIL Å VOKSE»

I våre barnehager arbeider vi for at alle barn skal få et best mulig grunnlag for videre utvikling, læring og et godt liv. Vi ønsker at barna skal vokse i kunnskap og mestring, i trygghet og empati.

Våre verdier

Vi skal være «**Leken og ambisiøs**». Vi byr på oss selv og har det moro. Samtidig har vi klare mål og kraft til å nå dem.

Vi skal være «**Raus og tydelig**». Vi har takhøyde og frihet samtidig som vi har rammer og retningslinjer som gjør det trygt å være raus i møte med barn og foreldre.

Barnehagen bidrar til å danne et godt grunnlag for livslang læring og aktiv deltagelse for barna i et demokratisk samfunn. Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og å sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskap, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Ifølge rammeplanen skal barnehagens verdigrunnlag formidles, praktiseres og oppleves gjennomgående i barnehagens pedagogiske arbeid. Disse er:

- **Demokrati**

Personalet skal fremme demokrati og sørge for at barna er en del av et inkluderende fellesskap. Dette får vi til ved at alle skal få anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. I LV Jåsund er personalet varme voksne som ser og hører hvert enkelt barn. Vi legger vekt på barns medvirkning og oppmuntrer til at de kan uttrykke sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, jf. Barnehageloven § 1 og § 3, Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon art. 12 nr. 1. I LV Jåsund motiverer vi barna til å aktivt bli med på planlegging og vurdering av virksomheten. Ved planlegging av pedagogisk opplegg, tar personalet høyde for barnas interesser og behov, og planlegger ut ifra dette. For eksempel om de fleste barna virker uinteresserte i samlingsstunden, tar personalet det til etterretning og gjør endringer på samlingsopplegget slik at vi fanger barnas interesse og oppmerksomhet. Gjennom hjerteprogrammet har personalet ekstra fokus på å lære barna å fungere sammen med andre barn i en gruppe.

- **Mangfold og gjensidig respekt**

Barn skal oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Barnehagen skal gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskapet.

Personalet har- og tar ansvar for at hvert enkelt barn opplever at de selv og de andre i barnegruppen er viktige mennesker som har betydning for fellesskapet i barnehagen. Hvert barn er et unikt menneske og skal møtes med respekt for sin person og bakgrunn. Barn med dobbel kulturidentitet skal oppleve anerkjennelse og respekt. Minoritetsbarna og deres familier er en viktig ressurs i barnehagens arbeid med likeverd, likestilling, åndsfrihet og toleranse.

Gjennom hjerteprogrammet skal barna på innsikt i hvordan andre barn lever. Her lærer personalet barna at det finnes forskjellige kulturer, verdier, religioner og livssyn. Vi bruker globus for å konkretisere at det finnes andre land. Barna lærer at mennesker har forskjellig øye-, hår- og hudfarge, og at alle er like verdifulle. Vi tar høyde for de forskjellige religionene og kulturene som er på avdelingene. For eksempel når vi har om farger, lærte vi oss fargene på alle språkene.

Den 6. februar markerer vi samenes nasjonaldag. Denne dagen blir samenes kultur synliggjort gjennom mat, bilder, aktiviteter og musikk. I LV Jåsund er det viktig å legge til

rette for et aksepterende miljø, med hjerte for hverandre. Verdien vi ønsker å lære barna er at alle mennesker er like mye verdt.

- **Likestilling og likeverd**

Barnehagen bidrar i danningen av barnas verdier og holdninger. Personalet har fokus på at barn skal møtes som likeverdige individer, uavhengig av alder, kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, etnisitet, kultur, sosial status, språk og religion. LV Jåsund skal motvirke alle former for diskriminering.

Personalet er bevisste sine egne holdninger og samfunnets forventninger til gutter og jenter. Likestilling mellom kjønnene skal gjenspeiles på en helhetlig måte i barnehagens innhold og oppgaver. Barn erfarer likestilling i praksis i vår fordeling av oppgaver og ansvar mellom kvinner og menn i personalgruppen, og i lek og aktiviteter med barna, både i formelle og uformelle læringssituasjoner.

I LV Jåsund tror vi på likestilling for våre barn. Likestilling betyr ikke «kjønnsnøytralt», likestilling betyr heller ikke «kjønnsløst». Hos oss betyr det at et barn er mer enn bare «en gutt» eller «en jente». Et barn er nysgjerrig, et barn er fantasifullt, et barn er en eventyrer. Barn er vår viktigste verdi. Med det i tankene så skaper vi et miljø hvor alle barn har like muligheter. De skal få like muligheter i lek og like muligheter til å uttrykke sine følelser. Vi vil at de skal vite at alle er like mye verdt. Alle barn i vår barnehage skal bli møtt av trygge, gode voksne som ser dem for det mennesket de er.

- **Bærekraftig utvikling**

Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. LV Jåsund skal legge grunnlaget for barnets evne til å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet.

Barnehagen har egne nett i stoff som barna får når de begynner hos oss, for å frakte tøy fram og tilbake til barnehagen

Når vi går på tur i naturen tar vi alltid med oss hanske og pose til å plukke søppel vi ser langs veien. Vi rydder alltid opp etter oss når vi er på tur. Personalet lærer barn respekt for naturen og det som lever i naturen. Vi snakker om hvordan vi kan bevare naturen, dyr og insekter.

Personalet tar med barna når vi sorterer søppel og snakker sammen om miljøet og viktigheten av resirkulering.

- **Livsmestring og helse**

LV Jåsund skal bidra til barnets trivsel, livsglede, mestring og følelsen av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. I LV Jåsund skal vi gi barna utfordringer i et trygt miljø, og gi barn muligheter til å prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Livsmestring handler om barnets psykiske og fysiske helse. Personalet som jobber i barnehagen skal være gode rollemodeller og hjelpe barna og skape trygge og nære relasjoner, som gjør de bedre rustet til å takle psykiske og fysiske utfordringer livet kan by på. Læringsverkstedet har en egen handlingsplan mot mobbing, og LV Jåsund har deltatt i Sola kommune sin kompetanseheving på VI i sola. Varig innsats for verdighet og inkludering. <https://laringsmiljosenteret.uis.no/forskning-og-prosjekter/mobbing/vi-i-sola/>

Barnehagens formål og innhold

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering (Barnehageloven, 2018,).

Læringsverkstedets pedagogikk er vår fortolkning av innholdet i rammeplanen og ivaretar rammeplanens føringer.

Hvert barn er et unikt og verdifullt menneske som skal møtes med respekt og anerkjennelse.

Omsorg

I LV Jåsund skal barn oppleve at de blir ivaretatt på en omsorgsfull og varm måte. De skal møtes av lyttende og engasjerte voksne som viser nærhet og innlevelse. Omsorg har en egen-verdi og er nært knyttet til trygghet, oppdragelse og helse og preger hele barnehagedagen i LV Jåsund. Personalet i LV Jåsund viser omsorg ved å bruke navn når barna kommer om morgenen, vi er aktive gjennom leken, og har alltid et fang å sitte på. Gjennom stellesituasjoner og legging, bruker vi god tid på å være tilstede med barnet. Det å legge til rette for at alle barn har forskjellige omsorgsbehov, er viktig for oss i LV Jåsund. Vi har medarbeidere som viser empati, lytter og prater med barna. Personalet ser hvert enkelt barn som et individ.

Lek

Barn leker for lekens egen del. I lek uttrykker barn seg, og får nye erfaringer sammen med andre. Gjennom leken utvikler barn sosiale ferdigheter, empati og selvfølelse. Leken skal være den dominerende pedagogiske aktiviteten i barnehagen. Personalet legger til rette for allsidig lek og varierte aktiviteter gjennom hele barnehagedagen. Barn skal erfare at lek og læring er morsomt. Gjennom fagdagene våre sikrer personalet at barna får allsidig lek som rommer fagområdene i rammeplanen. Vi har derfor blant annet forskjellige leker på de ulike fagrommene, og lekesoner på avdelingene.

Personalet tar initiativ til lek og aktiviteter sammen med barna og bidrar aktivt for at alle får komme inn i leken. Vi har fokus på å være aktive voksne som bidrar til at barna får felles erfaringer som gir godt grunnlag for lek, og oppmuntrer barna til å delta og skape et inkluderende miljø.

Læring

Barn erfarer og lærer i alt de gjør av lek og aktiviteter, både egen initiert og planlagte voksenstyrte aktiviteter. I LV Jåsund legger vi vekt på at barna skal få brukt hele seg og oppleve gleden ved mestring. Barn er forskjellige og lærer på ulike måter. Personalet legger til rette for allsidig læring hvor barna får bruke hele seg med kropp og sanseapparat. Vårt motto er «La ikke barna være passive mottakere, men aktive deltakere».

Personalet i LV Jåsund jobber i små grupper som gir ro i lærings situasjoner og lar barna ta del på en helt annen måte enn i en stor gruppe. Personalet bruker konkrete aktivt i samlinger og vi har pedagogisk utstyr som hjelper oss til å engasjere barna i lærings situasjoner.

Danning

Danning er for hvert menneske en livslang prosess som handler om å utvikle evne til å reflektere over egne handlinger og væremåter. Gjennom danning legges grunnlaget for allsidig

utvikling. Barna skal erfare at de er del av fellesskapet, og å oppleve at egne og andres bidrag til fellesskapet oppleves som noe positivt. Barna skal utvikle trygghet på seg selv og egen identitet. I denne sammenheng er hjertesamlingene våre en sentral del. Her snakker personalet mye om egenverd og hvordan vi forholder oss til andre rundt oss. I LV Jåsund vil vi ha et fellesskap der mangfold og ulikheter er en ressurs, og der vi respekterer hverandre.

Vennskap og felleskap

Vennskap og felleskap har i LV Jåsund grunnleggende posisjon. Gjennom Hjerterprogrammet vil personalet styrke barns opplevelse av egenverd og evne til sosialt samspill med andre. Vi ønsker å gi hvert barn en opplevelse av å bli sett, hørt og tatt vare på. Gode opplevelser i barnas hverdag kan sette varige spor, å gi barna velfylt ryggsekk med positive opplevelser de kan ha nytte av resten av livet.

Hjerterprogrammet og hjertet som symbol, er vår metode for å jobbe med vennskap og felleskap. Mye av fundamentet for omsorg, empati, forståelse og toleranse formes i barneårene.

For oss er det viktig at hvert barn skal erfare, høre og oppleve at de er verdifulle hver eneste dag.

Hjerterprogrammet deler sosiale kompetanse inn i tre hovedtemaer – hjertelag:

1. JEG – jeg er meg, mine følelser, mine hjerteskatte
2. DU – hjerte for andre, en god venn, samspill
3. VI – respekt, gøyale spill, hjerte for verden (vise bildet av hjerte)

For barn er det naturlig og nødvendig å gi utløp for sinne, frustrasjon, spenning eller glede. Barns uttrykk eller reaksjoner (både verbalt og kroppslig) sier noe om hvordan barnet har det. Barn har behov for å få bekrefte eller anerkjenne følelsene sine for å lære og kjenne seg selv og eget følelsesregister. Personalet er her til å støtte, veilede og hjelpe barna med å sette ord på følelser og reaksjoner. Ikke minst for å være gode rollemodeller for barn.

Hjerterprogrammet er bygget opp med vekt på leken og med aktiviteter som utfordrer. Lek kommuniseres på tvers av grenser og ulikheter. Samspillet og fellesskapet barna opplever i leken er viktig for utvikling av vennskap. Materiellet åpnes for formidling og pedagogiske metoder som er varierte, og inneholder mange ulike uttrykksformer, som: dramatisering, rim og regler, bevegelser, formingsaktiviteten og, musikk og samtaler. Vennskap bygges på samspill mellom barn-barn og barn-voksne. Målet er å få et nært felleskap, oppleve trygghet og omsorg i samspill med andre.

Kommunikasjon og språk

” Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.” (Rammeplan for barnehage s. 47-48)

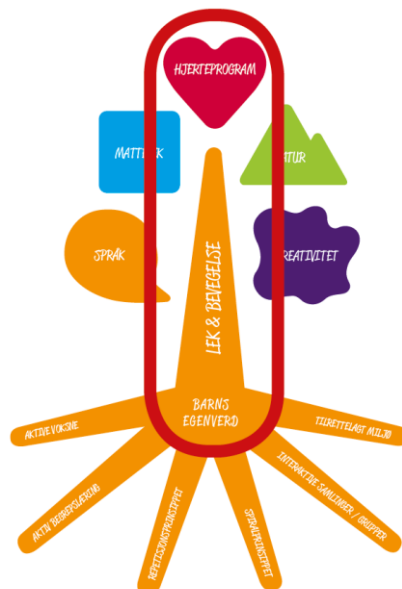

Språklige ferdigheter er viktig både for barnets liv her og nå og for barnets muligheter i fremtiden. Barna bruker språket til å delta i leken og å kommunisere med de andre barna. Språklige ferdigheter er viktig i samspill med andre. Gjennom fagdagene våre sikrer personalet at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer som rommer fagområdene i rammeplanen. LV Jåsund vil jobbe med kommunikasjon og språk ved å introdusere barna tidlig for rim, rytme, lyder og ord. Også under måltider, samlinger, grupper, og av/på-påkledinger. Vårt mål er å la barna uttrykke følelsene sine ikke bare gjennom rim og regler, men også via dramatisering, tegning/maling, synging, og eventyr.

Læringsverkstedets pedagogiske konsept

Den norske barnehagetradisjonen bygger på et helhetlig læringssyn. Læringsverkstedet har utviklet et pedagogisk konsept som ivaretar dette perspektivet. Med **Hjerteprogrammet** og **Lekende læring, samspill og mestring**, ivaretar vi barnehagens samfunnsmandat (Lov om barnehager, 2018) og rammeplanens føringer for barnehagens innhold og oppgaver. Omsorg og lek, læring og dannelse er svært viktige elementer i grunnlaget for Læringsverkstedets pedagogikk.

Barns egenverd er kjernen i vårt pedagogiske konsept og sentralt i alt vårt arbeid. Hvert enkelt barn er kompetent og har iboende ressurser som skal få komme til uttrykk og utvikles i barnehagen. Barns egen nysgjerrighet og undring legger grunnlaget for livslang læring. Barn skal støttes og oppmuntres til å uttrykke seg, bli synlig og ha rom for medvirkning. For oss handler det om å gi barn rom, i både i fysisk og psykisk forstand, for å uttrykke seg sammen med andre. Hvert enkelt barn skal oppleve å bli sett, hørt og forstått av anerkjennende, tydelige og ansvarsfulle voksne.

Lekende læring, samspill og mestring

Lekende læring, samspill og mestring

Med lekende læring, samspill og mestring skal vi gi barna grunnlag til å utvikle seg, og bli den beste utgaven av seg selv. Et av barndommens særpreg er samspill i lek, der initiativ, fantasi og engasjement vil kunne finne sted. Barn skal få undre seg og stille spørsmål, søke opplevelser og gjøre erfaringer på egne læringsarenaer. Barnehagen skal gi rom for barns ulike perspektiver og opplevelsesverdener.

I LV Jåsund arbeider vi med Læringsverkstedet pedagogiske konsept ved at personalet har samlinger der vi bruker repetisjonsprinsippet systematisk, sammen med aktive voksne får barna interaktive samlinger som lar barna delta med alle sansene sine. Avdelingene er alle utstyrt med lekesoner som byr til ulik type lek slik som rollelek i kjøkkenkrok og bil lek på bil teppet. I LV Jåsund er vi så heldige at vi har flotte fagrom utenom avdelingene som vi kan bruke til videre arbeid etter samlingene. Disse rommene åpner opp en verden for rollelek, finmotorisk og grov motorisk lek. Her lekes det med sosialt samspill, matte, språk og kreativitet disse rommene er utstyrt med leker som ikke finnes på avdelingene slik at det skal være ekstra spennende å komme inn på disse fagrommene hver gang. Uteområdet vårt byr på ulike typer lek slik som rollelek i hyttene eller motorisk lek i klatrestativet.

Vår erfaring er at grupper fordelt på flere rom gir barna mer rom til å være med i leken og leken er for barna den viktigste aktiviteten i vår barnehage. Barns lek og læring skjer samtidig. Det lekes, erfares og læres når vi bruker innholdet i hjerteprogrammet, mattelek, språk, kreativitet eller natur. I LV Jåsund er lek og bevegelse representert i alle fagområdene. Lek og bevegelse henger tett sammen og handler om livsglede og gode mestringsopplevelser.

I LV Jåsund barnehage jobber vi i tråd med læringsverkstedets pedagogiske grunnsyn om lekende læring og at vi får verdens viktigste verdier til å vokse. Barn lærer best gjennom lek og vokser ved å oppleve mestring i et støttende miljø. Vi jobber for å stimulere barns behov for å utforske verden og veksler mellom å gi støtte og utfordring. Vi tilstreber å gripe øyeblikkene der barn vil utforske og lære. Barna skal få oppleve tilknytning og fellesskap og kjenne at de kan medvirke på egne premisser.

LV Jåsund har et helhetlig læringssyn. Vårt utgangspunkt er at barn er kompetente. Personalet tar utgangspunkt i det barna interesserer seg for, forstår og mestrer. Barn lærer hele tiden, gjennom lek, sosialt samspill, i tilrettelagte aktiviteter samt i spontane situasjoner. Barn lærer ved å medvirke i et sosialt fellesskap og i en kulturell sammenheng. Gjennom egne opplevelser, erfaringer, gjentagelser og bearbeiding av inntrykk.

LV Jåsund gir grunnleggende kunnskap og gode aktivitets- og utviklingsmuligheter. I LV Jåsund vil vi stimulere barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær med utgangspunkt i barnas medvirkning. Personalet skal bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap. Godt samspill er en forutsetning for utvikling av sosial kompetanse. Barna skal bli verdsatt og anerkjent som den de er og som en del av fellesskapet.

Personalet jobber for å sørge for utvikling og progresjon innenfor alle fagområdene i rammeplanen. Personalet i barnehagen støtter og beriker barnas initiativ og gir dem utfordringer og tiltro til egne evner.

Personalet deltar i leken på barnas premisser, samt at vi tilrettelegger ved voksenstyrte aktiviteter og skaper gode miljøer for egenstyrt lek. Personalet tilrettelegger for lekegrupper med hensyn til barnas alder og interesser.

Læringsverkstedets satsningsområde

Relasjonskompetanse: Barns trivsel er den voksnes ansvar, og gode relasjoner er avgjørende i dette samspillet. Vi tror på at gode relasjoner, som en rød tråd i alt vi gjør, hever kvaliteten i barnehagen. Det bidrar til å skape et inkluderende leke- og læringsmiljø.

Kvaliteten på relasjonene og samhandling mellom ansatte og barn er særlig viktig for barns trygghet og utvikling. Å utvikle gode sosiale ferdigheter, empati og vennskap i barndommen er viktig for å kunne utvikle et godt selvbilde. Gode relasjoner vil igjen få betydning for trivsel, utvikling og læring.

Barnehagens satsingsområde 2019- 2020

Satsningsområdet i Læringsverkstedet Jåsund er for barnehageåret 2019-2020

«Gode vaner for god helse – barn, kosthold og fysisk aktivitet»

Vi i LV Jåsund ønsker i år å jobbe med god helse og fysisk aktivitet. Vi har tatt utgangspunkt i Kreftforeningens samtale verktøy med samme navn. Her kan vi ikke bare jobbe målrettet i barnehagen, men vi kan også bruke dette verktøyet for å samtale med foresatte om dette viktige emnet.

<https://kreftforeningen.no/forebygging/forebygging-i-skoler-og-barnehager/samtaleverktoy-om-barn-kosthold-og-fysisk-aktivitet/>

Gode matvaner og nok regelmessig bevegelse er grunnleggende viktig for barns utvikling og helse, men også for trivsel og velvære. Grunnlaget for god helse legges tidlig, og familien spiller en avgjørende rolle for vanene som barna tilegner seg i oppveksten og tar med seg videre i livet.

Vi i LV Jåsund skal dette barnehageåret samarbeide med bevegelige barn. Deres mål er: «å lære barna å beholde sitt naturlige bevegelsesmønster- den allsidige bevegelsen- som gir dem et forsprang i forebygging mot belastningsskader, stress og slitenhet i kropp og hode.

Gjennom bevegelse utvikler barnet evnen til interaksjon og samarbeid, empati, tilstedeværelse og nærvær.» <http://bevegeligebarn.no/>

Læringsverkstedet har også et samarbeid med Ryfylkekokken Frode Selvåg og Arne Brimi i opplegget vårt for et godt måltid. Dette vil også være en sentral del i årets satsningsområde.

Barns medvirkning

Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for, og oppmuntre til at barna kan få uttrykke sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, jmf. Barnehageloven §3 og §3, grunnloven §104 og FNs barnekonvensjon artikkel 12 nr.1

I LV Jåsund legger vi vekt på at barna skal ha frihet til å være det mennesket det er, selv om det ikke alltid kan gjøre som de vil. Retten til medvirkning handler ikke om å bestemme, det handler om å være en del av et felleskap hvor man må vise respekt og inkludere hverandre uansett meninger og holdninger.

Barna skal ha mulighet til å bidra til egen læring, som skjer i samspill med omgivelsene. Hver dag gjennomfører personalet samlinger og aktiviteter i grupper. Ved å dele barna i mindre grupper legges forholdene godt til rette for at barnas ønsker, tanker og behov kan komme til uttrykk gjennom lek.

I hverdagen får barna ta aktiv del i daglige gjøremål.

LV Jåsund har 2 tema/ prosjektperioder i året hvor vi legger opp til at barna skal være delaktige gjennom hele prosessen. Vi ønsker at barna skal ta en naturlig del i planlegging, gjennomføring og evaluering av prosjektarbeid.

Samarbeid mellom barnehage og foreldre

Vi skal sammen skape en sosial læringsarena som setter gode spor er vårt løfte til foreldrene. Foreldresamarbeidet skal alltid ha barnas beste som mål.

Samarbeidet skal både skje på individnivå, med foreldrene til hvert enkelt barn, og på gruppenivå gjennom foreldrerådet og samarbeidsutvalget. Samarbeidet skal sikre at foreldrene får innflytelse på barnehagens arbeid med å skape et helhetlig omsorgs-, leke- og læringsmiljø for barnegruppen.

MYKID- app

Mykid er ett digitalt kommunikasjonsverktøy for personal og foresatte.

Personalet sjekker barna inn hver morgen når de kommer og sjekker de ut når de blir hentet på ettermiddagen.

Foresatte i MyKid får all informasjon rett på mobilen i sin mobilapp. Alt fra aktiviteter, bilder, dagen idag, nyhetsbrev kan leses via mobil. Kun to tastetrykk for registrering av fravær, sending av beskjed til barnehagen. FAU/SU har sine egne publiseringsmuligheter på MyKid, og det er mulighet for enklere dialog mellom foresatte.

Foreldrenes medvirkning i barnehagens innhold og planer

I LV Jåsund ivaretar vi rammeplanens krav om foreldrenes medvirkning på følgende måter:
I den daglige viktige dialogen på den enkelte avdeling.

Foreldresamtaler/ oppstarts samtale hvert halvår og tettere samtaler ved behov.

Foreldremøter og møter i samarbeidsutvalget/ FAU.

Julefrokost og Lucia feiring

Dato	Hva
15.august	Planleggingsdager, barnehage er stengt
15. november	
2. januar	
14. april	
22. mai	
2.oktober	Foreldremøte
24. oktober	FN-dagen
13. desember	Luciafrokost for foreldre og barn

Overganger

Det å begynne i barnehagen skal oppleves som en god start, både i forhold utvikling av trygghet og tilhørighet. Tilvenning, trygghet og tilhørighet er nøkkelford i forbindelse med alle overganger i løpet av barnehagetiden.

Ny i barnehagen

Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Barnehagen skal tilpasse rutiner og organisere tid, slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn.

I LV Jåsund barnehage er vi opptatt av å tilrettelegge for det enkelte barn. Det betyr at vi voksne er opptatt av hvert enkelt barn og deres behov. Det gjelder også under tilvenningen. Noen barn er klar etter tre dager, andre barn har behov for en lenger tilvenning. Personalet jobber for å gi det enkelte barn en trygg tilvenningsprosess. LV Jåsund praktiserer ikke en fast primærkontaktordning, men er opptatt av at barnet skal bli godt kjent med hele personalet på avdelingen. Vår erfaring er at det blir bedre kvalitet om barnet selv får «velge» den voksne som det opplever som tryggest i tilvenningen.

Avdelingene er opptatt av å få til et godt samarbeid mellom personalet og foreldrene. Vi opplever at desto bedre samarbeid vi har mellom barnehagen og hjemmet, desto tryggere blir både foreldre og barnet på barnehagen. Det er med på å lette overgangen fra hjemmet til en helt ny start i barnehagen. Personalet er opptatt av å ha en ærlig og åpen dialog som går begge veier, da dette er med på å danne en trygg og god start i barnehagen. I løpet av den første tiden i barnehagen vil personalet sørge for en tett oppfølging slik at barnet kan få muligheten til å oppleve tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære.

I løpet av tilvenningen og ellers i hverdagen bruker personalet på småbarnsavdelingene mye av tiden på gulvet sammen med barna. Det er her barna foretrekker å være og det er her de aktive voksne blir kjent med barna. Det er her personalet danner de trygge tilknytingsprosessene.

Etter endt tilvenning når personalet i samråd med foresatte ser at barna begynner å finne seg til rette på avdelingene, så begynner vi å dele oss inn i mindre grupper. Det gjelder både på avdelingene, på de ulike fagrommene, samt i uteleken. På denne måten sikrer vi ro og mer tid til lek og læring, der personalet samtidig kan observere barna og gi dem utfordringer knyttet til deres behov.

Småbarnsavdelingene er også opptatt av å danne trygge og faste rammer rundt barna. Det vil si at personalet legger til rette for faste rutiner. Dette vil vise igjen på barna etter hvert som barna blir ordentlig kjent med hverdagen i barnehagen. Vår erfaring er at faste rutiner og rammer er med på å bevare barnas trygghet. Som igjen er med på å hjelpe barna til å utforske og mestre utfordringene de måtte treffe på.

Fra småbarn- til storbarnsavdeling

I LV Jåsund legges det til rette for at barn og foreldre får tid og rom til å bli kjent med barn og personalet når barnet bytter barnegruppe.

Overgangen fra småbarnsavdeling til storbarnsavdeling er for mange barn og foreldre en milepæl. Ingen barn er like og behovene ved overgangen er derfor individuell. Vaner, forutsigbarhet og trygghet er viktig for en god tilvenning og noen barn trenger en lengre tilvenning enn andre.

I LV Jåsund ønsker vi å starte tidlig med å forberede barna på denne overgangen.

Personalet avtaler besøksdager på avdelingene de skal begynne på, hvor en kjent voksen fra deres avdeling vil være.

Det er en fordel at de har blitt litt kjent med personalet som arbeider der, kjenner til avdelingene og grupperommene. Personalet tar også i bruk utelekeplassen gjennom hele året, slik at alle barn er trygge på hele uteområdet.

På våren samarbeider personalet mer på tvers av avdelingene for å forberede de som skal begynne på storbarnsavdeling. LV Jåsund har i løpet av mai/ juni, når neste års avdelinger er klare, besøksdager på de avdelingene de skal være for å bli kjent.

I denne prosessen er det viktig at barna føler seg sett. De trenger tid og ro til å etablere nye vennskap og finne sin plass på sin nye avdeling. Det er også veldig viktig med god kommunikasjon mellom hjem og barnehage i denne overgangen. Vi ønsker at dette skal være en god overgang for alle.

Fra barnehage til skole

For våre «skolestartere» har LV Jåsund en intensjon om å gjøre det siste året i barnehagen litt spesielt. De skal oppleve den avsluttende tiden i barnehagen som spennende, utfordrende og en tid hvor iveren etter å erobre nye kunnskaper skyter fart (Veilederen fra eldst til yngst, 2009).

«De eldste barna skal få mulighet til å glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er en sammenheng mellom barnehagen og skolen. Barnehagen skal legge til rette for at de eldste barna har med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen. Barnehagen skal bidra til at barna kan avslutte barnehagetiden på en god måte og møte skolen med nysgjerrighet og tro på egne evner. Barna skal få bli kjent med hva som skjer i skolen og skolefritidsordningen.» (udir.no/rammeplan)

I LV Jåsund er skolestarterne sammen på en ren 5 års avdeling. Her kan personalet tilrettelegge spesifikk til denne aldersgruppen som for eksempel alfabet trening og logiske tall aktiviteter slik at barna er mer forberedt til skolestart. skolestarterne har også turer til barnemuseet og pepperkakebyen. Personalet lager temaer for måneden med utgangspunkt i hva barna er opptatt av og medvirkning i hverdagen er i fokus. LV Jåsund har godt samarbeid med Haga og Storevarden skole som de fleste barna begynner på etter å ha gått i barnehage hos oss.

Aktiviteter personalet har fokus på til skolestarterne:

- Skoleforberedende aktiviteter som begynnende lese-skrive og matematikk ferdigheter. Dette vil vi få gjennom ulike spill, lese fortsettelsesbok, mattelek utviklet av LV, øve på å skrive navnet mitt, leseretning.
- Sosial kompetanse (Samarbeid, vente på tur, rekke opp hånden, vennskap)
- Begynnende Selvstendighet i påkledning, måltid og toalett besøk
- Trafikkopplæring (eget opplegg fra NAF)
- Finmotoriske aktiviteter (Blyantgrep, perle, klippe osv.)
- Ansvar for Lucia toget
- Sommeravslutning for skolestartergruppen
- Besøke skolene i Tananger

LV Jåsund følger sola kommunes vedtatte planer for overgang barnehage/skole.

Vår pedagogiske virksomhet

Planlegging

Planlegging gir personalet grunnlag for å tenke og handle systematisk i det pedagogiske arbeidet. Barnehagen er forpliktet til å begrunne, planlegge, vurdere og dokumentere at det pedagogiske arbeidet er i tråd med barnehageloven og rammeplanen. Arbeidet med planlegging, dokumentasjon og vurdering av eget arbeid og metodebruk skjer kontinuerlig og systematisk i plantid, på personalmøter, pedagogmøter og avdelingsledermøter i barnehagen. Det gjøres også i brukerundersøkelser og i møter i barnehagens samarbeidsutvalg.

Dokumentasjon

Rammeplanen fastslår at dokumentasjon av det pedagogiske arbeidet inngår som en viktig del av barnehagens arbeid. Dokumentasjon av det pedagogiske arbeidet skal inngå i barnehagens arbeid med å planlegge, vurdere og utvikle den pedagogiske virksomheten.

I LV Jåsund bruker vi dokumentasjon som et verktøy for å synliggjøre barnehagens arbeid med det pedagogiske innholdet. Når personalet legger til rette for aktiviteter for barna, så bruker vi Læringsverkstedet progresjonsplan for å sikre en progresjon i det pedagogiske arbeidet. Vi synliggjør dette arbeidet ved å bruke intranettet som foreldrene i barnehagen har tilgang til. Hver måned sender hver avdeling ut månedsplan, en månedsrapport der personalet evaluerer måneden som var og sender ut en dagsrapport som viser hva som har blitt gjort i løpet av dagen i barnehagen. Personalet legger også ut bilder av barna for å synliggjøre hva barna gjør i barnehagehverdagen.

Dersom barnehagen samarbeider om større prosjekter lages gjerne utstillinger og inviterer foreldre som kan komme å se hva hver avdeling har jobbet med. Avdelingene har også en utstillingsvegg utenfor hver avdeling. Her henger personalet opp en beskrivende tekst om prosessen i tillegg til produktet og eventuelle bilder fra de aktivitetene vi har vært gjennom. Dette henger synlig slik at foreldrene kan få innsyn i litt av det hverdagen til barna inneholder.

Vurdering

Det pedagogiske arbeidet skal beskrives, analyseres og fortolkes ut fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Pedagogiske evalueringer som grunnlag for vurdering.

Systematisk vurdering legger grunnlag for utvikling av barnehagen som en lærende organisasjon.

Det gjøres kvartalsvis evalueringer av det pedagogiske treet og våre måleparametere.

LV Jåsund har foreldreundersøkelser/brukerundersøkelser 1 gang per år, vi bruker udir sin, og disse blir jobbet med i etterkant i felleskap blant foreldre, personalet og på hver av avdelingene. På denne måten kan vi forbedre barnehage tilbudet både for foreldre og barn.

Våre arbeidsmåter

Barnehagen benytter ulike arbeidsmåter for å ivareta enkeltbarn, barnegruppe og lokalmiljø.:

Prosjektarbeid – tar utgangspunkt i barns initiativ/interesser, deres undring leder utvikling av innhold og prosess i prosjektet. Dette er en måte hvor barns medvirkning kan ses som praksis i barnehagen.

Temaarbeid - styrer og pedagoger utarbeider innhold og prosess i samarbeid med barnehagens øvrige medarbeidere

Repetisjon - repetering av kjernestoffet i våre fem fagtema.

Spiralprinsippet – sikrer en systematisk, helhetlig og kontinuerlig utvikling av barns ferdigheter, kunnskap og læring innenfor alle fagtemaer. Sikrer på den måte progresjon.

Digital praksis – bidrar til barnas lek, kreativitet og læring. Utøve digital dømmekraft og legge til rette for barnas utforskning.

Rammeplanens 7 fagområder = Læringsverkstedets 5 fagtema

Rammeplanen gir føringer for et helhetlig arbeid som skal sikre alle barn gode utviklingsmuligheter og trivsel. Barnehagens pedagogiske tilbud skal romme innhold fra rammeplanens syv fagområder.

Vi arbeider systematisk og kontinuerlig med alle rammeplanens fagområder. Læringsverkstedet har valgt å fortolke og sette rammeplanens syv fagområder sammen til fem fagtemaer. Det bidrar til god organisering og progresjon i vårt pedagogiske arbeid. Hvert fagtema har et eget ikon som går igjen i materiell som barnehagen bruker i sitt arbeid. Rammeplanens fagområde *Kropp, bevegelse, mat og helse* er en del av selve kjernen i vårt pedagogiske konsept og inngår i alle fagtemaene i løpet av uka.

Hjerterprogrammet er utviklet av Læringsverkstedet som et verktøy for barnehagens arbeid med sosial kompetanse innen kategoriene JEG, DU og VI. Hjerterprogrammet er for oss formålsparagrafen i praksis. Det dekker rammeplanens fagområde Etikk, religion og filosofi, samt elementer i rammeplanens fagområde Nærmiljø og samfunn, Kropp, bevegelse, mat og helse. Gjennom Hjerterprogrammet dannes et godt grunnlag for livsmestring og barna rustes for å tåle livet.

Språk dekker rammeplanens fagområde Kommunikasjon, språk og tekst og inneholder alle elementer som sikrer at barnehagen arbeider med et godt språkmiljø og språkutvikling for alle barn. Fagtemaet Språk inngår som en naturlig del i alt av barnehagens arbeid og hverdagsaktiviteter

Mattelek rommer innholdet i rammeplanens fagområde Antall, rom og form. Barnehagens arbeid med fagtemaet Mattelek lar barn leke og erfare matematikk på en variert måte og som gir en begynnende matematisk forståelse.

Kreativitet favner barnehagens arbeid med rammeplanens fagområde Kunst, kultur og kreativitet. Kreativitet er et viktig fagtema og inngår i store deler av vårt pedagogiske arbeid.

Natur dekker rammeplanens fagområder Natur, miljø og teknologi, samt nærmiljø og samfunn. Rammeplanens fagområde Kropp, bevegelse, mat og helse er også del av fagtemaet Natur. Barna får erfaringer og opplevelser med ulike sider av fagtemaet.

Barnehagens arbeid med fagområdene

Fagtemaer	1-2 år	3-4 år	Skolestarterne
Språk 	Bruk av konkrete Sang Eventyr Høytlesing Rim og regler Barna blir kjent med ulike motsetninger	Bruk av konkrete Høytlesning Rim og regler Sang Dukke teater og dramatisering	Spille spill Lese bok uten bilder Skrive navnet sitt Begynnende lese og skrive aktiviteter Rim og regler Lage egne fortellinger.
Natur 	Tur i nærmiljøet Såpe i vanddammer Fallskjerm Utforske naturmateriale Uteleker Månedens eksperiment Få kjennskap til dyr, insekter og kryp Lavvo og stormkjøkken på tur.	Tur i nærmiljøet Balleker Reglollek Bruk av vær til forsøk	Spikking Tur i nærmiljøet Skolebesøk Fokus på miljøvern Turer med buss Stormkjøkken og lavvo Gi barna kjennskap til de ulike fuglearter, blomster og trær Årstider Kjennskap til krypdyr og insekter Vi eksperimenterer
Hjerte 	Hjertesangen Deling av leker Trøsting av andre barn Lekegrupper Hjerteprogrammet Hjertebarn Mats og Mille historier	Framsnaaking Styrke selvfølelsen Utvikle sosjale kompetanse	Samarbeid Vente på tur Fokus på vennskap Mats og Mille historier Gjennkjenne følelser Hjerteprogrammet Lære om barn i andre land
Matte 	Telle barn i samling Leke med former Lek med tall Lek med farger Song lek med terning -størrelse, mønster og sortering	Konstruksjonslek Leke med tall Bruk av forskjellige materialer til å lege former Matteregler	Mattelek (eget hefte fra LV) Finmotoriske aktiviteter Bli kjent med ulike motsentinger Få forståelse for tallmengde Begreper knyttet til mål og vekt Sortering
Kreativitet 	Maling Konstruksjonslek Dans Lek med formingsmasse Musikk Sang Dramatisering av eventyr	Musikk og drama Maling Klipp og lim Teikning Konstruksjonslek	Lage film Dramatisering og rollelek Dramatisering av eventyr Sang
Lek og bevegelse 	Bruk av konkrete Sang Eventyr Høytlesing Rim og regler dans musikk	Rim og regler Song Begrepstrening Bruk av konkrete	Hoppe tau Dans Ta den ring og la den vandre Stiv heks

Et godt måltid

Rammeplanens fagområde **Kropp, bevegelse, mat og helse** er en del av selve stammen i vårt pedagogiske konsept og inngår derfor som del av innhold og arbeid med alle våre fem fagtema.

Læringsverkstedets barnehager skal være en arena hvor barn får oppleve matglede og matkultur.

Vi har i samarbeid med Ryfylkekokken Frode Selvaag og Arne Brimi utviklet «Et godt måltid». Gjennom «Et godt måltid» har vi også fokus på et sunt og variert kosthold, norsk kulturtradisjon og en hyggelig atmosfære. Barna er aktive deltakere i hele prosessen med planlegging, tilberedning av maten, gjennomføring av selve måltidet og opprydding etterpå. Måltidet for oss handler om mer enn bare å spise. Måltidet er en arena for fellesskap og samspill, mestring, gode opplevelser og samtaler. Dette er en del av hvert enkelt barns dannelsesprosess og bidrar til utvikling av barnas sosiale kompetanse.

Måltidene er en viktig del av hverdagen i alle barnehager. Maten barna spiser i løpet av en dag i barnehagen utgjør en stor del av barnas totale kosthold, enten maten er medbrakt eller tilberedt i barnehagen. Barnehagen skal som oppvekst- og utviklingsarena legge til rette for å fremme gode kostholdsvaner og god helse. I følge rammeplanen skal barnehagen bidra til at barna tilegner seg gode vaner, holdninger og kunnskap når det gjelder kosthold, hygiene, aktivitet og hvile.

Et godt måltid i Jåsund barnehage betyr at all mat blir laget fra «bunnen» Vårt mål er at barna ikke bare skal bli glad i mat, men også oppleve gleden av å spise den sammen med andre. Vi serverer alle måltider i barnehagen. Frokost varierer mellom havregrøt og kornblanding, vi serverer varm lunsj hver dag, og frukt til fruktmåltidet.

Mål for et godt måltid:

- **Godt samspill** – de voksne skal ta aktivt del i måltidet sammen med barna. De voksne skal sitte sammen med barna rundt bordet og skal ha fullt fokus på samspillet med barna og mellom barna. Måltidet er for alle, og det viktig å ha fokus på barn som spiser sakte og barn som gjør seg fort ferdig!
- **Harmoni** – måltidet skal oppleves som noe godt og positivt. Skap atmosfære og stemning rundt bordet. Rammene rundt måltidet er viktig for å skape ro.
- **Gode samtaler** – lytt til barnas fortellinger og opplevelser. Det er lettere å ha fokus på enkeltbarn rundt måltid enn f.eks. i samlingsstunden.
- **Klare selv** – barnas mestringsfølelse skal fremmes også under måltidet. Hvordan vaske bordene, helle melk, smøre på skiven, velge pålegg etc. er viktig for barns mestringsfølelse. Det gir barna en følelse av at «jeg trengs» og «jeg er viktig». Ikke la tidsklemma styre måltidene, det er så verdifullt for barna at de ansatte tar seg tid til å la dem få klare selv!

Tilrettelegging

Tilrettelegging av det allmenpedagogiske tilbudet for barn som trenger ekstra støtte. Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte, tidlig får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud. Tilretteleggingen skal vurderes underveis og justeres i tråd med barnets behov og utvikling.

Hvis det er behov for tilrettelegging på enkelt barn vil den pedagogiske leder i samråd med foreldre søke om dette. Dette er en prosess som krever tiltaks plan og handlingsplan. Disse planene må oppdateres kontinuerlig. Videre hvis vi ser at ikke tiltak fungerer blir barnet i samråd med foresatte henvist til PPT eller BUP for hjelp med kartlegging og videre tiltak.

Vi har tett samarbeid med spesialpedagog og ressursassistent om til rettelegging

Bakgrunnsdokumenter

Lov og forskrifter

- Lov om barnehager (barnehageloven) (2018)
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017)

Læringsverkstedets dokumenter

- Verdiplattform
- Veilederen «Vår pedagogikk»
- Handlingsplan mot mobbing i barnehagen
- Virksomhetsplan

Veileder fra Kunnskapsdepartementet

- Fra eldst til yngst, overgang barnehage-skolen (2008)

Veiledere fra Utdanningsdirektoratet

- Håndtering av kriser og sorg i barnehagen (2014)
- Språk i barnehagen – mye mer enn bare prat (2013)
- Barns trivsel – voksnes ansvar, veileder om forebyggende arbeid mot mobbing i barnehagen (2012)

Lenker til aktuelle hjemmesider

- [Læringsverkstedet](#)
- [Regjeringen/Kunnskapsdepartementet/Barnehage](#)
- [Utdanningsdirektoratet/Barnehage](#)
- [PBL - Private barnehagers landsforbund](#)